

da je on proizvod sasvim određenih snaga, sredine i vremena, da je to hladnokrvan, perfidan i proračunat super-Lucifer, koji na svome putu do vrha vlasti u Njemačkoj ima nekoliko faza razvoja ali uvijek s jednim te istim ciljem — da metodom podzemlja nametne sebe državi i da se zatim obori na vlastiti narod, na svijet, da samo za sebe i odabrane stvori Treći Reich izuzetnih sadržaja. Izbor literature, zatim brojne bilješke i njihov bogat sadržaj, s čestim opširnim komentarima, tvrdnjama, ocjenama, itd., pridonose uvjerenjivosti teze koju zastupa E. Čalić. Autor to radi znalački, na stručan način, ali ne reagira hladno već strastveno, kao čovjek koji iz osobnoga iskustva zna što je to nacizam, koji zna da postoje siloviti osporavatelji istine, koji uviđa da opasnost od revanšističke obnove nacističke aveti postoji i danas budući da su živi mnogi stari nacisti koji i sada, javno i nekažnjeno, djeluju u stranoj svijetu. Živ način izlaganja, međutim, omogućit će čitatelju da tu knjigu pročita sa velikim zanimanjem.

Sadržaj edicije zanimljivo je povijesno štivo, koje je izazvalo veliku pažnju već u inozemstvu, a i u nas je na njega šira javnost ranije upozorena preko izbora objavljenoga u dnevnoj štampi, ali bez većeg komentara. Iz iskustva znam da su za javnost najuvjerljiviji arhivski dokumenti uz popratni stručni komentar. Zloupotreba arhivske građe sve je češća, svjedoci smo fantastične smicalice s tkzv. Hitlerovim dnevnicima, a i u nas se javljaju drznici koji pokušavaju falsificirati sadržaje dokumenata čak i iz vremena NOR-a i socijalističke revolucije, pa čak i one koji govore o sudjelovanju pojedinih naroda u ustanku, ili pak o samom Josipu Brozu drugu Titu. Zbog toga je objavljivanje ovih dokumenata o Hitleru primjer za to kojim putem treba poći i u nas. U nas je literatura o fenomenu fašizma i nacizma i inače oskudna, i onoga stranoga, i onoga koji se razvio u Jugoslaviji u međuraću a došao do stravičnog izražaja tijekom drugoga svjetskog rata. Ipak, u zadnje vrijeme sve se češće javljaju prevedena izdanja, imamo i nekoliko radova naše provenijencije, ali sve to nije dovoljno za to da se široka javnost, a naročito mlađe generacije, pobliže upoznaju s tim pojavama. U tome smislu ova knjiga Eduarda Čalića daje niz novih saznanja i korisnih pouka.

P. Strčić

**ARHIVI. Glasilo Arhivskoga društva in arhivov Slovenije.
God. I—IV (1978—1981).**

Časopis je počeo izlaziti 1978. god. kao glasilo Arhivskoga društva Slovenije, a odmah slijedeće godine pojavljuje se kao glasilo Arhivskog društva i arhiva Slovenije. Svake godine izlazi dvobroj, osim za godinu 1978, kada je izašao samo jedan broj. U uvodnom članku postavljena je svrha časopisa: »Povezivati arhivske radnike i potaknuti ih da teoretski obrađuju arhivska pitanja, objavljuju svoje rezultate, izmjenjuju iskustva i raspravljaju o rješenjima.« Svjesni da se arhivistika kao teorija i praksa razvijala u svojim posebnostima, ne samo na široj jugoslavenskoj razini već i u svakoj republici zasebno, slovenski arhivisti žele jugoslavenskoj arhivistici dati prilog upravo produbljavanjem i razvojem arhivistike na tlu SR Slovenije. Arhivistika je, naime, »u republikama i pokrajinama odraz njihove povijesti, društveno-političkih, gospodarskih i kulturnih prilika pa ju je potrebno razvijati u okvirima u kojima je i nastajala arhivska građa«. Time je istaknuta ne samo opravdanost izlaženja arhivističkog časopisa u SR Sloveniji već je tako zacr-

tan i program glasila. Ostajući mu vjerni od prvog broja, autori brojnih rasprava kao i drugih priloga pružaju nam uvid u sadašnji trenutak arhivistike u SR Sloveniji, a ujedno daju i značajan doprinos usmjeravanju arhivske službe i za šire područje.

Već u prvom broju (1978) zacrtana je fizionomija časopisa. Svaki broj, odnosno dvobroj, ima točno utvrđene rubrike. Od god. 1981. određeni su, uz glavnog urednika, i urednici pojedinih rubrika. Takva organizacija uređivanja časopisa te interdisciplinarni pristup arhivistici i arhivskoj službi omogućili su, nema sumnje, da se do sada objave vrijedni prilozi i da se oblikuje arhivistički časopis kakvog nismo imali na području SFRJ.

Najznačajniji i najsloženiji dio časopisa čine rasprave i članci iz područja arhivistike i njoj srodnih znanosti. U pojedinim rubrikama opisuje se, nadalje, rad slovenskih arhiva i arhivskih radnika, donose se obavijesti o arhivskoj građi u domaćim i stranim arhivima značajnoj za povijest Slovenije. Redovito se objavljuju prinove ili akvizicije arhivske građe u arhivima SR Slovenije te se daju osobne vijesti i bibliografije arhivskih radnika. U svakom se broju tiskaju prikazi i recenzije knjiga s područja arhivistike i njoj srodnih znanosti.

Rasprave i članci većinom su zaokružene sadržajne cjeline i najvećim su dijelom referati sa savjetovanja arhivskih radnika SR Slovenije. U prvom broju (1978) M. Oblak Čarni prikazuje kratku povijest arhivske službe u Sloveniji i rad Arhivskoga društva (Dvadeset godina Arhivskoga društva Slovenije). Ostale rasprave i članci odnose se na prikaz izvora za slovensku povijest u stranim arhivima. Bogo Grafenauer piše o usklađivanju rada arhiva s programom povjesničara, a Ema Umek razrađuje metodologiju rada na evidentiranju arhivske građe u stranim arhivima, predlažući da se za svaki fond, značajan za slovensku povijest, u stranim arhivima izradi poseban evidencijski karton. Nakon ta dva uvodna rada, u nekoliko članaka donose se konkretni podaci o građi za slovensku povijest u arhivima u Münchenu (P. Blaznik), u talijanskim i austrijskim arhivima (B. Otorepec, S. Pahor) te o pojedinim tematskim cjelinama i izvorima za njihovo proučavanje, kao što su izvori za povijest Prekmurja (F. Šebjanič), izvori za povijest industrije 1720—1860. u austrijskim arhivima (J. Šorn), izvori za povijest radničkog pokreta u austrijskim arhivima (F. Rozman), izvori za gibanja u revolucionarnoj 1919. godini u Prekmurju (J. Tittl), izvori za povijest Slovenaca u međuratnom razdoblju u jugoslavenskim arhivima (M. Stiplovšek), izvori za suvremenu povijest Slovenaca u stranim arhivima (D. Biber), izvori za povijest NOB-a u Sloveniji (T. Ferenc) te izvori za povijest slovenskog jezika (B. Pogorelc). Na kraju, E. Umek sažeto iznosi rezultate savjetovanja o evidentiranju arhivske građe i daje kratke putokaze za dalji rad.

U dvobroju iz drugog godišta (1979) među raspravama i člancima uvrštene su referati 9. savjetovanja arhivskih radnika Slovenije na temu »Upravni organi i njihova arhivska građa za područje SR Slovenije od sredine 18. stoljeća do danas«.

Temelj tome dvobroju jest proučavanje povijesti institucije kao osnovne pretpostavke za obradu arhivske građe i vrednovanja sadržaja pojedinih stvaralaca. J. Mlinarič prikazuje razvitak područja Gornje Radgone do početka 17. stoljeća, a sintetički i zaokruženi prikaz razvitka organizacije državne uprave u Sloveniji od sredine 18. do najnovijega vremena iznio je J. Žontar.

Pojedini upravni sustavi izneseni su u radovima: A. Leskovec, Ugarski upravni sustav od sredine 18. stoljeća do 1918; M. Smole, Zemaljski upravni organi u Kranjskoj u 18. st; Lj. Bezljaj-Krevel, Upravno uređenje Primorja s posebnim osvrtom na općine u godinama 1814—1940; V. Kološa, Banska uprava Dravske banovine i njezina građa; T. Ferenc, Okupacijska civilna uprava u Sloveniji i njezina građa; Organi narodne vlasti 1941—1944; T. Ribnikar, Arhivska građa Namjesništva i Zemaljska vlada u Ljubljani.

Dvobroj trećeg godišta (1980) donosi genealogiju druga Tita po majčinoj liniji (J. Kos i E. Umek, Rod Marije Jeversšek, matere Josipa Broza Tita). Obrađena je također problematika organizacije, nadležnosti i arhivske građe Slovenskog narodnoosvobodilnog sveta (1944—1946) (J. Princič). Ostali radovi toga dvobroja odnose se na problematiku arhivske građe u nastajanju. P. Ribnikar iznosi teze za valorizaciju stvaralaca arhivske građe, a M. Zupančič izvješćuje o zaključcima sekcije za valorizaciju stvaralaca arhivske građe na seminaru u Ptuj. U tome broju među člancima ima i nekoliko primjera za vođenje evidencija. V. Žumer piše o evidencijama službe zaštite arhivske građe prije preuzimanja u arhiv; K. Šemperl razrađuje sastav Knjižice primljene arhivske građe; M. Drnovšek i E. Umek u članku »Evidencija nakon preuzimanja građe u arhiv« opisuju registar fondova i dosije fonda. Na kraju A. Zaletelj obrađuje povijesni pregled zakonodavstva o zaštiti spomenika i o arhivima.

Dvobroj četvrtog godišta (1981) donosi raspravu J. Žontara o propisima koji reguliraju arhivsku djelatnost na temelju novog Zakona o prirodnoj i kulturnoj baštini što je donesen u SR Sloveniji 1981. godine. Donošenjem toga Zakona prestao je važiti Zakon o arhivskoj građi i arhivima. Na temelju novoga Zakona doneseni su i propisi kojima se uređuje i arhivska djelatnost. To su Pravilnik o odabiranju i predaji arhivske građe arhivu, Pravilnik o sastavu i vođenju evidencija arhivske građe i Pravilnik o uvjetima za korištenje arhivske građe. J. Žontar u uvodnom dijelu rasprave kratko prikazuje historijat razvitka arhivskog zakonodavstva do donošenja novog Zakona o prirodnoj i kulturnoj baštini, a potom razmatra načela toga Zakona, te načela pravilnika donesenih za arhivsku službu. Detaljno analizira i sam Zakon i spomenute pravilnike. Na kraju toga dvobroja (str. 202—222) doneseni su i cjeloviti tekst Zakona i gore navedenih pravilnika kojima se uređuju neka temeljna pitanja arhivske službe u Sloveniji.

Ostali dio rasprava sadrži radove 10. savjetovanja arhivskih radnika SR Slovenije na temu o izvorima za gospodarsku povijest Slovenije. I ovdje se jednim dijelom više autora osvrće na same stvaraoce arhivske građe značajne za gospodarsku povijest (V. Kološa, Arhivska građa najviših upravnih organa u Sloveniji za područje industrije, obrta i trgovine 1918—1941; P. Ribnikar, Rudarsko glavarstvo 1858—1945 i značenje njegove arhivske građe za povijest; V. Sunčič, Zemaljska komisija za agrarne operacije u Kranjskoj). Ipak, slično kao i u drugom godištu, u kojem je sadržana građa o upravi, i ovdje se značajan naglasak stavlja na problem fontologije. Zbog toga se ističu sadržajna fizionomija i posebni aspekti značenja pojedinih vrsta arhivske građe za gospodarsku povijest Slovenije. Tako npr. I. Nemanič piše o filmskoj građi u Arhivu SR Slovenije kao izvoru za povijest kmetstva i šumarstva. Dva rada obrađuju i pravnu problematiku povezanu s privredom u Sloveniji (J. Melik i U. Cova). U dva članka raspravlja se o arhivskoj građi za povijest gospodarstva u vrijeme NOB-a u Sloveniji (M. Adamič i M. Isailo-

vič). Sređivanje privrednih arhiva tema je članka P. Klasinca. U tome dvo-broju B. Grafenauer piše o teškoćama oko provođenja Sporazuma iz 1923. god. s Austrijom u vraćanju kulturnih dobara.

Rubrika **Rad arhiva i arhivskih organizacija** daje pregled rada arhiv-skih ustanova, sadrži prikaze savjetovanja arhivskih radnika Slovenije, do-nosi izvještaje i zapažanja sa stručnih putovanja u domaće i strane arhive.

Prikazi doneseni u toj rubrici omogućuju da se sagleda u kojem se prav-cu kreće zalaganje slovenskih arhivista i koliko dostignuća arhivske službe SR Slovenije u prvom polugodištu (1978) sadržana je podrobna informacija o SR Slovenije u prvom polugodištu (1978) sadržana je podrobna in-formacija o stanju arhivske službe u SR Sloveniji s prijedlozima za njezino unapređenje. Tu je donesen i kratki izvještaj o raspra-vi o arhivima u Skupštini SR Slovenije (M. Oblak-Carni). E. Umek daje informaciju o studiju arhivistike na odsjeku za povijest Filo-zofskog fakulteta u Ljubljani, a J. Žontar izvještava o stručnoj komisiji za arhivistiku pri Područnoj istraživačkoj zajednici za humanistične i povijes-ne znanosti. U dvobroju iz 1979. donesen je izvještaj Komisije za školova-nje kadrova za historijske arhive i registrature (E. Umek) te Informacija o stanju i problemima valorizacije arhivske građe u SR Sloveniji. U dvobroju iz 1981. doneseni su godišnji izvještaji pojedinih arhiva za 1980. godinu te iz-vještaji svih komisija Arhivskog društva Slovenije.

Problemima evidentiranja arhivske građe u stranim arhivima posvećeno je više prikaza što se nalaze u rubrici **Obavijesti o značajnijoj građi u doma-ćim i stranim arhivima**. Te obavijesti imaju veliko značenje i za nas, jer često sadrže podatke značajne i za hrvatsku povijest. U godištu 1978 dva pri-loga M. Smole (Nacionalni arhiv u Parizu i arhiv maršala Marmonta; Popis arhiva maršala Marmonta u Gradskoj knjižnici u Chatillon sur Seine) sadrže podatke o građi za vrijeme francuske uprave u našim krajevima. Isto je tako vrijedan prilog E. Umek, Građa u fondu C. kr. Ministarstva financija u Be-ču (1981) te Gradivo za povijest Slovenaca u Općem upravnom arhivu u Beču (1980), u kojima su doneseni pregledi registraturnih sistema bečkih ministar-stava od 1848—1918.

U časopisu se redovito donose i prikazi i recenzije domaće i strane arhivističke literature i periodike te prikazi drugih knjiga koje se sadržajno povezuju s arhivistikom. Isto tako redovito se donose i sažeti podaci o pri-novama arhivske građe u slovenskim arhivima. Na kraju svakoga broja na-laze se osobne vijesti o arhivskim radnicima i bibliografija njihovih radova.

J. Kolanović

BRANKO BUBENIK, AUDIOVIZUELNA DOKUMENTACIJA TELEVIZIJE,
magistarski rad, Centar za studij bibliotekarstva, dokumentacije i informacio-nih znanosti, Zagreb 1984.

God. 1984. Branko Bubenik, voditelj TV dokumentacije RO Televizije Za-greb, obranio je magistarski rad pod gornjim naslovom, koji se nalazi po-hranjen i u Dokumentaciono-informacijskom centru Arhiva Hrvatske. Zbog osobitog značenja nove vrste građe — ovim osvrtom posebno upozoravamo na rad B. Bubenika.